

XV. LEVÉL.

*Költ Komáromban Sz. András Havának
21. Napján.*

Az Utazókból.

Alíg lehet e' világon nagyobb és rettenetesebb ifzonyútságokat gondolni, mint a' Vallásbéli vak képzelések'kö vetkezéseik. Ezeket pedig leg-inkább az Indusok közt találhatni még e' mostani időkben is, kik ez által, gyakran a' leg-rettenetesebb, 's az egész emberi természetet borzasztó esztelenlégekre vetemednek.

Nem utólsó helyet érdemel a' minden emberi társaságnak boldogulásával ellenkező azon szokások, midőn az Özvegyek, meg-hólt férjekkel együtt, elevenen megégettetik magokat. Hogy ezen ő tselekedeteknek a' kú feje, a' Vallásbéli vak képzelődések és a' kevélység légyen; ki-tetszik abból, hogy az ilyen meg-égetni való özvegyet, az által bírják ezen maga természetével ellenkező el-tökéllésre, hogy el-hitegtik véle, mintha ez által bizonyíthatná-meg leg-inkább az egész világ előtt, meg-
P hólt

hólt férjéhez vólt igaz szereteté't 's hívfégét, melly által nevezetes bóldogfágot szerezhet magának a' Mennyekben; kevélyfégeket pedig az által esmértették ezen ő tselekedetekben, hogy nem másoknak, hanem tsak a' leg-főbb Pogány Napkeleti - Indiai Afzfonvoknak, az az, a' Bráminusok' (a' Fő-Papok) felelégeiknek szabad magokat megégettetni. (a)

Eggy időtől fogva, igen múl ez a' szokás, kivált az olyan tartományokban, mellyek a' Mahomed vallású Fejedelmek által igazgattatnak; sőt nyilvánfággal tilalmaztatik is felfőbb rendelések által, az Özvegyeknek férjekkel való el-égettetések. (b)

Magok az okofabb Bráminusok, kik az Európaiakkal való tárfalkodás által több emberiséget éreznek, fel-váltják már az Özvegyeknek el-égettetéseket örökös özvegyféggel.

Az ételektől tellyesféggel való meg-tartóztatás, mellyre a' meg-égettetésre el-rendelt

F e g y z é s .

(a) Néha a' Sarkasok' (a' Törvény-tudók 's írók) felelégeik is nyernek ez eránt engedelmet; de a' szegényebb forsuáknak az soha sem engedtetik-meg.

(b) Ez a' tilalom mindazonáltal nem közönséges. Az Ankoí Rabob tilalmazza azt; de a' Török Fojdúrok Huchliban, most is el-égetik Özvegyeiket.

delt özvegynek, a' Bráminusok' rá beszéllé-
fekre, fel-kell ajánlani magát, hogy az ál-
tal a' halálra el-készíttesék, előre már an-
nyira meg-erőtleníti minden érzékenységet,
hogy az élethez lehető minden kívánsága 's
szeretete el-vész. Az Egy-háziaknak éjjeli 's
nappali imádkozásaik, mellyeket ő vele szün-
telen folytatnak, egészen el-vonják képze-
lődéseit a' láthatóságoktól; 's a' részegítő
opium' ereje, mellyet ő vele gyakran itatnak,
olly igen nagy bátorfágot szerez az erőtlen
Aszfzonyban, hogy minden meg-rettenés
nélkül mégyen maga a' rakás fára.

A' meg-égettetés nem egy formán van
egész Indiában; hanem másképp' bánnak az-
zal Malabár szigetben, mint Koromandelben,
vagy Bengálban. Itten ugyan, mióta kivált
az Anglusok'birodalmok alá jutott e' tarto-
mány, tellyesféggel meg-tiltattatott akárki-
nek el-égettetése, noha még is meg-esik
néha, hogy vagy magát a' Gubernátort,
vagy az ő Tiszt-viseleit ajándékokkal rá bír-
ják a' tehetősebb 's gazdagabb Aszfzonyok
arra, hogy az ő meg-égettetéseket meg-en-
gedik; a' mint hogy tsak még 1784-dik esz-
tendőben is, Hafzting' Gubernátorsága alatt,
néhány Aszfzonyok meg-égettetek. Ben-
gálban ez a' tzeremónia következő mó-
don szokott meg-lenni. — A' fát egy em-
ber magasságnyra öszve rakván, egygy fereg

Ofzt-indiai Muzsikuskok; muzsika szóval ké-
 rik az égetés' helyére az özvegyet; 'sa' mu-
 zika 'szerizámok' harfogások, nem csak mind
 minden érzékenységeket el-fojtanak ő ben-
 ne, hanem az ötet kélérő nagy szá nű foká-
 sagot öróm' 's örvendezésre fel-indítván, an-
 nak tapfolása által még-bátorfágosabbá tété-
 tik az özvegy, halálára nézve. A' muzsi-
 kuskokat, néhány Brámínuskok követik, az
 Isteneknek szenteltetett virágokat hordozván
 kezekben. Öket követi a' meg-égettetésre
 el-szánt özvegy, hosszú feje ruhákba öl-
 töztetve, le-erefttett hajjal, örömmel fiet-
 vén iszonyú halálára. A' rakás fa mellé ér-
 keztvén, le-téli minden ékelségét, 's elötte
 álló rokonjai' kezekbe adja azokat. Ezek
 után jönnek néhány Brámínuskok, olajjal tel-
 lyes edényekkel, mások pedig égő faklyák-
 kal, mellyek egy Indiában nevelkedő fából
 készitetnek. Minekutána az özvegy min-
 den rajta lévő ékelségeit el-ofztogatta ro-
 konjai közt, bútsút vélzen azoktól, a' kik
 szereztsét kívánnak nékie azon mennyei öröm-
 ben való részefülésre, mellyért fel-áldozza
 magát. Azután fel-hágván a' rakás fára,
 az ő ki-nyújtóztatott férje mellé le-fekszik
 és meg-öleli azt. A' jelen lévő rokonjai
 közzül néhányan fel-hágnak utánna a' rakás
 fára, 's mind a' kettejeknek testeket egy-
 nagy darab fához le-kötözik, 's mineku-án-
 na

na a' fa rakást körös körül száraz leveles ágakkal és minden féle égő szerekkel megtűzdelték, a' Brámínusok pedig olajt töltek arra, eggy az ő gyermekeik, vagy legközelebb való rokonjai közzül, égő fáklyával meg-gyújtja azt, a' kit a' jelen lévők mindnyájan követnek.— Hogy a' meg-egette-tendőnek semmi szava 's kiáltása ne hallattassék, a' muzsikusok minden tőlök ki-telhetőképen lármáztatják muzsika eszközeiket, a' jelen lévők pedig öröm tapsolásokkal kiáltoznak. Hogy ha már az egész rakás fa tűzben van, tsendesedik valamennyire a' muzsika 's a' tapsoló kiáltás, mellyek ugyan tsak mind addig hallatnak, mígien az egész rakás fa eggy határ hamuvá nem roskad. A' meg-égetett testeknek azon portsikáit, mellyeket a' tűz hamvában lelnek, egybe szedegetvén a' rokonok, a' Gánges, vagy más olyan folyó vízbe hintenek, a' mellyet ők meg-szenteltetettnek tartanak; a' meg-égettetés' helyére édes tejet töltenek, Libátio (az az, halotti áldozat) gyanánt, 's úgy térnek végre vizfiza mindnyájan a' Brámínusokkal házaikba, örülvén, hogy eggy Lelket be-segítheitek a' mennyei örömbé.

A' Malabár szigetben, a' rakás fát eggy mélly verembe rakják, úgy hogy annak teje is mélyjebben esik a' föld' ízínénél, 's éppenféggel ki sem láttatik a' földből. Ezen

rakásra a' meg-hólt test rá tétettetvén, a' veremből ki-hánytt föld két határba öfzve hordattatik, és fejer katonnal körül vétet-tetik. El-jöven az özvegy azon helyre, míg ő testén lévő ékekségeit rokoninak el-ofztogatja, eggy azok között azonban a' rakás fat égő fáklyájával meg-gyújtja; az özvegy pedig fel-hágván az eggyik föld ha-lomra, alig hogy az előtte lévő káton ke-rítés meg-nyittatik, nagy sebességgel belé ugrik a' tűzbe, egy olajjal telyes edényt bo-rítván magará. Az ő rokoni is utánna ön-tik, magok edényjeikben lévő olajjokat; a' jelen lévők pedig nagy hírtelenféggel el-te-metik őket földdel és száraz fával, úgy hogy eggy 's két szempillantások alatt el-végező-dik a' nyomorúlt' élete.

Némelly tartományokban, ama' tudós útazó' Sonnerat' írása szerint, az özvegyek elevenen el-temettetik magokat meg-hólt férjekkel. Az 1763-dik esztendőben eggy özvegy, el-égettetvén magát meg-hólt fér-jével, midőn már a' rakás fán vólt, szemé-be akadván eggy tsetsemő gyermeke, annyira meg-indúlt azon, hogy már meg-győzni kezdé a' természeti hajlandólag a' Vallásbé-li vak képzelődéseket; de meg-gondolván ismét magát, el-taszítja magától esenkedő magzatját, és az égő fáklyát kapván, ma-ga meg-gyújtá a' rakás fat. — Istenem!
melly

melly ki - mondhatatlan szörnyűségekre
vetemedhetik az ember, a' Vallásban való
vak - buzgófág miatt! ! ! !

A' Természet Vizsgálókhöz.

A' meg-bóldogúlt Ferentz Római Tsá-
szár, felette igen nagy kedvellője vólt a' Ter-
mészet' Országának 's kintseinek, mellyek-
nek ízeretete ötet arra vitte, hogy maga
egy igen szép, és a' Természet' vizsgálásában
nagy tudományát elmértető *Természeti*
Gyűjteményt ízerzett, és a' Természet' vizs-
gálásában fáradhatatlan vólt. — Egyízer
a' többek között azon gondolkodott: Vallyon
mennyi idő telik el-abban, míg egy egész
szál-fa, akár a' földben, akár pedig a' víz-
ben, kövé válik? Ezen gondolkodasit
ő a' Bétsi Természet'-búvári' elejekbe terjesz-
tette, meg-jelentvén nékik, melly igen sze-
retne e' részben meg-tanítatni. Sok és
hosszas gondolkodások után, ezekben jut
egyízer nékik a' Históriából, hogy Trájánus
Tsászár, Kristus Urunk születése után 104
Észtendővel, Szerviában Belgrád (Nándor-
Fejér-vár) alatt egy hídat építtetett a'
Dunán, mellyről némelley Hazabéli Históriku-
fok azt írják, hogy még találkoznának a'
Dunában, annak némelley oszlopai. És mi-
vel ezen oszlopokról, mind a' régi, mind

az újabb Histórikusok emlékeznek, nem is lehet kételkedni arról, hogy azok Trajanus hídjá' maradványi nem vólnának. Majd 17. Száz esztendőkig lévén tehát már azok a' vízben, úgy gondolkodott Ferentz Tsászá, hogy bizonyosan éfzre lehetne venni, mennyi idő telik abban, míg egy szál-fa kövé változik. És hogy világosan meg-lehefsen e' dolgot vizsgálni, fel-tette magában a' Tsászá, hogy ezen oszlopok között eggyet Bétsbe fel-hozat. De mivel éppen az a' tájek, mellyen Trájánús' hídjá' állot, a' Belgrádi bekefségtől fogva Török birodalom alatt vóit; maga Ferentz Tsászá írt Konstantinápolyban lévő Követjének, hogy a' Török Tsászártól eggy ilyen oszlopnak ki-vétele végett engedelmet kérjen. A' Török-udvar, nem tsak örömet meg-engedte azt, hanem maga parantsolatott adott a' Belgrádi Bafának, hogy minden lehető segítséget szerezzen a' Római Tsászá' embereinek. Kevés idő múlva tehát, de fok fáradsággal ki-vételet eggy ilyen oszlop a' Duna fenekéből, és Bétsbe fel-vitettetett. A' szál-fa 21 lábnyi hoszszúágú, és eggy lábnyi vastagágú vóit. — A' Természet'-búvári kezekbe akadván az, mindenféleképpen vizgálták ök azt. A' föld fenekében lévő végét, 's azon részét is, melly szüntelen a' vízben állot, fok felé fűrészelvén és pallé-

roz-

rozván, azt találták, hogy a' külső részén mint egy fél-tzól vastagságra jó-féle *Agáttá* vált; a' több része csak meg-meszesedett és kő formájúvá vált; a' közepe pedig még csak keveset különbözött más akarmelly maga neméhez hasonló fátol. Mert közönfégesen úgy szokott a' fának kövé válása, mindenkor kívülről kezdődván a' belsőbb részére bé hatni; mellyet a' fok kövé vált fának példáik bizonyítanak.

Ezen majd 17. Száz esztendőig a' Duna vizében lévő Trájánus hídjának egyik kövé vált fa oszlopa esmérteni, melly igen sok idő kellett ahoz, míg a' természet a' fát kövé változtatja. 'S ezen időnek mi-voltához - képest, még több kellett volna 10 ezer esztendőnél, míg ez az egész szál-fa egészen valóságos jó-féle *Agáttá* vált volna. Mellyből ki-tetszik, hogy Száz ezer esztendők el-folynak, míg valamelly nagy szál-fa egészen kövé változik.

Eggy ilyen egész szál-fának tökéletes jó *Agáttá* lett el-változását így beszéli elő, eggy a' 'Természet'-búvári közzül, *Justi Ur*: Éppen magam láttam, úgymond, a' Felső-ges Tsászári Természeti Gyűjteményes Tár-házban, eggy olyan egészen *Agáttá* vált szál-fa darabot, mellynek három lábnyi általló (diameter) vastagsága vólt; eggy mást pe-dig olyat, mellynek jó forma repedése lé-

vén, más színű *Agáttal* vólt az meg-telve. Ez a' repedés kétség kívül, valamely föld indulás által esett azon, midőn már maga a' fa kövé vált; máskülömben a' hasadékja is hasonló színű *Agátból* állott volna. De így a' hasadék fejer színű, a' fa pedig maga, barna színű *Agátból* állott. Sőt a' mi még tsudálatosabb, az, hogy a' fának ezen repedésén, melly fejer színű *Agáttal* vólt ki-telve, egy más repedés ment kerezttül, melly veres színű *Agáttal* vólt tellyes. Ezek az egy-mástól külömböző színek azt mutatják, hogy a' fának kövé válafa is, egymástól külömböző matériából lett. 'S talán külömb külömb - féle időkben történt föld-indulások okozhatták ezen külömb-féle repedéseket, és azoknak egy - másról külömböző színű kövé változásokat is.

Mind ezekből ki-tetszik, melly véghetetlen hoszszú idő foly-el, míg tsak egy jó vastagágú fa kövé változik, de egyszer'smind az is, hogy a' természet, akármelly testeknek el-változásából, náloknál sokkal nemesebb testeket szokott előhozni.

A' Találós Mese vólt *Folyó víz*: a'
Rejtett Szó *Malom*.

Találós Mese.

Huzon négyen vagynak, 's bátor nem szállhatnak,

Még

Még is minden jóra, 's roszszra taníthatnak.
Sem esznek sem isznak még is elevenek,
Nagy urakká lesznek értek sok szegények.

Rejtett Szó.

Nehéz rá mutatni Attyára 's Annyára,
Nóha pedig kétszer születik világra.
Öt betüből álló, fekete mint ténta,
Bölsőjét öntözi fok esők zápora.
A' négy elföt hogyha magadnak óhajtod,
Menyaszfzony 's völegény légy, akkor
meg-kapod.
Három elföt visszsa mondj két utólsóval,
Nem kell, akár mi az, meg-vallom két
szóval.

G. A. Királyi hivatalban lévő.

Hír-adás.

A' ritkább Magyar ígéket magába foglaló *Kisdéd Szó-tár*, fokaknak kérésekre meg-egyengetve, bővítve, 's az A. B, C. rendi szerint új formába szedve, megint ki fog-adatni.

Kiki által látja, minémű gyarapodást várhat az illy' munkából a' Nyelv, könnyebbéget pedig az Író, ha azt, a' mit homlok-íráfúl visel, nagyobb tökéletességre viheti. Kérettetnek azért mind a' két Hazának érdemes Fijai, hogy azon még eddig mások előtt

előtt idegenebb szabású 's értelmű ígékét, — mellyek helyenként magyarabb Vármegyéinkben, 's Székeinkben izamofan találtak; értelmeket, 's a' vélek való élésnek módjait rövideden fel-jegyezvén, szabad póstán Kafsára egy két hónap alatt ne fajnalljak meg-küldeni a' Szerzőhöz.

Szabó Dávidhoz.

Antipáros Barlangja.

Liflandiában vólt egy Nemes indúlatú Millvitz nevű ifjú, a' ki jó ideje korán szerzett szép tudományja 's frisses elméssége által annyira ment, hogy egy nevezetes elméjű 's értelmű férjfiú lett belőle. 'S még is olly igen szerentsétlen lett, hogy minden Polgári tisztségek után lett fáradozása mellett is, semmi hivatalba nem juthatott. Végre, rész szerint bolzsfúfágból, rész szerint, és kivált, hogy másutt meg-esmérkedvén, másoknak ajánlhassa magát, a' Muszka Tsáfszárné tengeri táborához ment, 's a' fekete tengeren vette azzal szolgálatját. Ezen ő el-tökéllésére pedig, leg-inkább az a' kívánság vitte őtet, hogy e' világot láthassa, 's minél tovább útazhasson. De tsak hamarjában, annyira meg-bomlott egészsége, a' izokatlan tengeri levegő miatt, hogy az Orvosoknak javallásokra fel adni kellett

ka-

katonafágán. Vízfza térvén hazájába, egy hozzá közel lévő Báróval vetett esmeretséget, a' kinek jófzaga tsak egy mért földnyire vólt az övétől. Az ő természetek ugyan annyira különbözött egy-mástól, hogy talán Városon soha se élhettek volna barátságban; de mivel mást senkit nem lelhetett Millvitz, kéntelenségéből is kellett a' Báróval tárfalkodni. — Eggyfzer váratlan érkezvén Millvitz a' Báróhoz, midőn közöntésére elébe menne, nagy hirtelenséggel félreveti a' könyvet, mellyett éppen olvasott. Millvitz ezt látván, minthogy tellyes gyönyörűlége az olvasás vólt, azt kérdé a' Bárótól; minémü új könyv légyen az? A' Báró erre azt feleli: új is, nem is, a' mint veszi az Úr. Én előttem ugyan új, de egy olyan ember előtt, a' ki olly fokot olvasott mint az Úr, talán már avúlt is. Millvitz éppen fel akará venni, az el-vetett könyvet, midőn a' Báró félre vonván őtet; azt kérdé tőle: vallyon minémü könyvnek állítja ezt az Úr? Úgy vélem, felele amaz, hogy talán valamelly szerelmes Román; vagy talán egy utazó-könyv. Eggyik sem — édes Úr, monda a' Báró; Filófia, Uram, Filófia, még pedig az is a' mélyégesebbek közzül való. 'S melly igen el-bámúlt Millvitz, látván, hogy *Voltair Systemè de la Nature*, az; 's álmélkodással monda a' Bárónak: le-

-he-

hetetlen, hogy ilyen munkát olvas az Úr! Tehát esméretes ez az Úr előtt, mondá amaz? Igen is, felele Millvitz, Livornóból, a' hol egy Anglus Tifzt költsönözte azt nékem. Nem de nem tellyes gyönyörűséggel 's megnyúgovával olvasta az Úr, kérdé a' Báró? Meg-nyúgovával é? kérdezheti é Nagyfagod, mondá Millvitz; a' méreg, akármelly édesen és szép szín alatt van el-készítve, még is tsak méreg az, 's annál inkább kell attól őrizkedni. — De vallyon hogy jutott az Úr e'könyvhez? Természet szerint felele a' Báró. Sokan felette nagy dítséretekkel emlegették azt ifjú Méltóságink közzül; 's minthogy másképp' szerét nem tettem, hat aranyat adtam érte. — Jobb lett volna azt a' hat aranyat a' szegényekre, vagy bár a' leányokra költeni, mondá Millvitz; egyik még sem olyan veszedelmes, mint a' másik. — Pfiuj Millvitz, hogy nem szégyenli, mondá a' Báró, úgy bezzélleni mint ha Pap volna. Miért nem olvashatnám én azt, holott Kegyelmed is már olvasta? — Kedves Barátom, mondá erre Millvitz, közöttünk, maga meg-esmérel az Úr, hogy jó nagy külömbbség van. Ha én életben soha se olvastam volna Német vagy Deák Metafizikát, féltém volna a' Frantztól, melly inkább édesgető írása, mintsem a' fundamentomós okok által, igyekszik az embert maga részére meg-hódítani. De kérem

az

az Urat, mondja-meg igazán, miképpen tudta magát annyira meg-győzni, hogy e' nehezebb és homályosabb dolgokat olvassa; holott ha ezeket meg-érteni akarjuk, elébb már más dolgokról kell mélyebben gondolkodnunk? Igazán meg-mondván, felele a' Báró, leginkább a' vitt engemet ezeknek olvasásokra, hogy midőn mások az ilyenekről beszéllgetnek, én is szólhassak ahhoz. — De valójában, jobb volna egészen el-hallgatni azokat, a' mellyek az ilyen könyvekből elő - hozatnak, mintsem szólni azokhoz, mondá Millvitz. Tsudáalom, felele a' Báró, hogy olly igen veszedelmesnek ítéli ezt az Úr, én reám nézve, holott én ezzel tsak idő töltés, olvasás és gondolkodás végett szoktam élni. Igen is kedves Barátom, mondá Millvitz, a' ki meg-érti azt, annak nem ártalmas annak olvasása; de a' ki nem érti, 's jó fundamentoma fintsen, az tsak könnyen kételkedni kezd, 's el-ragadtatni hagyván magát, nem gondol, se az Istenbe való hittel, se szíve' tsendességével, se pedig — talán még a' virtusokkal is. Ezek pedig talán mind tsak tsekélységek? De nézze kedves Barátom — el-alszik a' tűz a' kandallóban, én pedig fázom; 's úgy vélem, hogy jobb lesz', ha meg-élesztjük a' tüzet — — Meny-dörgés — kiáltá a' Báró, a' tűzbe vetett könyv után kapván — talán meg-tébolodott kend? — — Le-tsendesedvén olztán elméje egy idő múlva, monda: meg-botsáson Millvitz

Vitz; de hiszen nem szoktunk hat aranyal fűjteni, midőn egy 's két hafáb fava lehet. Pedig ez a' könyv már az enyim; 's azért meg is olvasom. Talán maga vezedelme, monda Millvitz? — Tréfa! felele a' Baró; 's bár ha Isten tagadóvá lennék is? Hiszen elhívatom a' Papot, 's a' szent Írásból viszont megterít a' Keresztvén hitre. — Azonban a' kandalló mellé ülven, egy idő vartatva monda: Óh kedves barátom! Kegyelmed sokkal zentsélebb én nálam, mert már eleget utazott, és látta e' világot. Melly igen esztelenül tselekedtem én, hogy el-maradtam társaságából; ezerszer is eszembe jutnak, a' melyeket utazásából énnékem beszélt. 'S úgy tetszik, mintha egész utazásában jelen lettem volna képzelődésemmel. Estve, mikor lefeküdtem, hajóba ültem gondolatimban Livornónál, és reggel felkelvén, mintha a' fekete tengeren hajóztam volna. Kedves Millvitzem! beszéljen még némely történeteket utazásából, 's mondja-meg: hová jutottak a' tengeren? Óh egy olyan tartományba, felele Millvitz, melly midőn még a' szabadságnak és a' tudományoknak lakó helyek vólt, igen híres vala; vagy inkább tsak a' szigetjébe, mert ugyan tsak beléje nem juthattunk. Hallotta é az Úr valaha *Antiparos* szigetének, 's annak híres barlangjának híret? Én ugyan annak soha híret hallottam, felele a' Baró; 's azért is kérem az Urat, beszélje elő nékem, annak nevezetéseit.

(A' többi következik.)